

Krediet en overmatige schuldenlast: een terugblik op 2019

C. Jeanmart, sociologe (februari 2020)

Inleiding

De gegevens van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP, in deze analyse ook Centrale genoemd) van de Nationale Bank van België (NBB) wijzen op een gunstige evolutie van de overmatige schuldenlast en van problematische schuldsituaties in België in 2019.¹ We mogen echter niet uit het oog verliezen dat deze positieve dynamiek, die we vaststellen bij de meeste indicatoren die het Observatorium gebruikt, er komt na een lange periode waarin het met de overmatige schuldenlast minder goed ging. We zullen moeten nagaan of deze gunstige evoluties ook aanhouden.

Voor het derde jaar op rij is het aantal en het percentage achterstallige kredietnemers - gemeten als verhouding tussen het aantal wanbetalers en het totale aantal kredietnemers - in 2019 in elk gewest van het land voor alle soorten kredietovereenkomsten samen, afgenomen. Het aantal kredietnemers met meer dan één betalingsachterstand is in 2019 eveneens gedaald.

De gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer is voor het vijfde jaar op rij verder gedaald. Dit onder invloed van de daling van de gemiddelde uitstaande schuld in het Vlaams Gewest (-13,4 % op 5 jaar tijd) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (-12,8 % op 5 jaar tijd). Diezelfde trend zagen we ook in het Waalse Gewest, maar in mindere mate (-5,4 % op 5 jaar tijd).

De daling van het aantal berichten van toelaatbaarheid tot de procedure van collectieve schuldenregeling (CSR) zette zich verder door van 95.569 euro in 2016 naar 83.374 euro in 2019. Ook het aantal nieuwe procedures is gedaald van gemiddeld 1279 procedures per maand in 2016 naar 1033 in 2019.

We stellen in 2019 dus meerdere positieve evoluties vast. De relatief gunstige economische conjunctuur in België - zoals blijkt uit de statistieken die de NBB publiceerde - is één mogelijke verklaring voor deze dynamiek. Na een bbp-groei van 1,5 % in 2016, 1,7 % in 2017 en 1,5 % in 2018, groeide de Belgische economie in 2019 met 1,2 %. De werkloosheidsgraad bedroeg op het einde van het derde kwartaal van 2019 5,4 %, terwijl die in 2015 nog 8,5 % bedroeg. Het consumentenvertrouwen dat eind 2017 op zijn hoogtepunt was, is in de loop van 2018 en 2019 echter gedaald.

1. Daling van het aantal achterstallige kredietnemers

Het aantal achterstallige kredietnemers is een eerste indicator die toelaat om na te gaan hoe het met overmatige schuldenlast in België is gesteld. In feite gaat het om het aantal personen dat voor minstens één achterstallig krediet in de Centrale geregistreerd staat. Natuurlijk kunnen situaties van persoon tot persoon verschillen en wijzen ze niet altijd op blijvende financiële moeilijkheden. Zo is de kans kleiner dat een persoon met slechts één achterstallige kredietovereenkomst geconfronteerd wordt met schuldoverlast dan een persoon met meerdere achterstallige kredietovereenkomsten. We herinneren er bovendien aan dat sommige personen met een overmatige schuldenlast geen enkel lopend krediet hebben en dus niet in de data van de CKP zijn opgenomen. Hun aanhoudende financiële problemen hebben te maken met schulden die niet gelinkt zijn aan krediet (energie, water, huur, gezondheidszorg enz.).

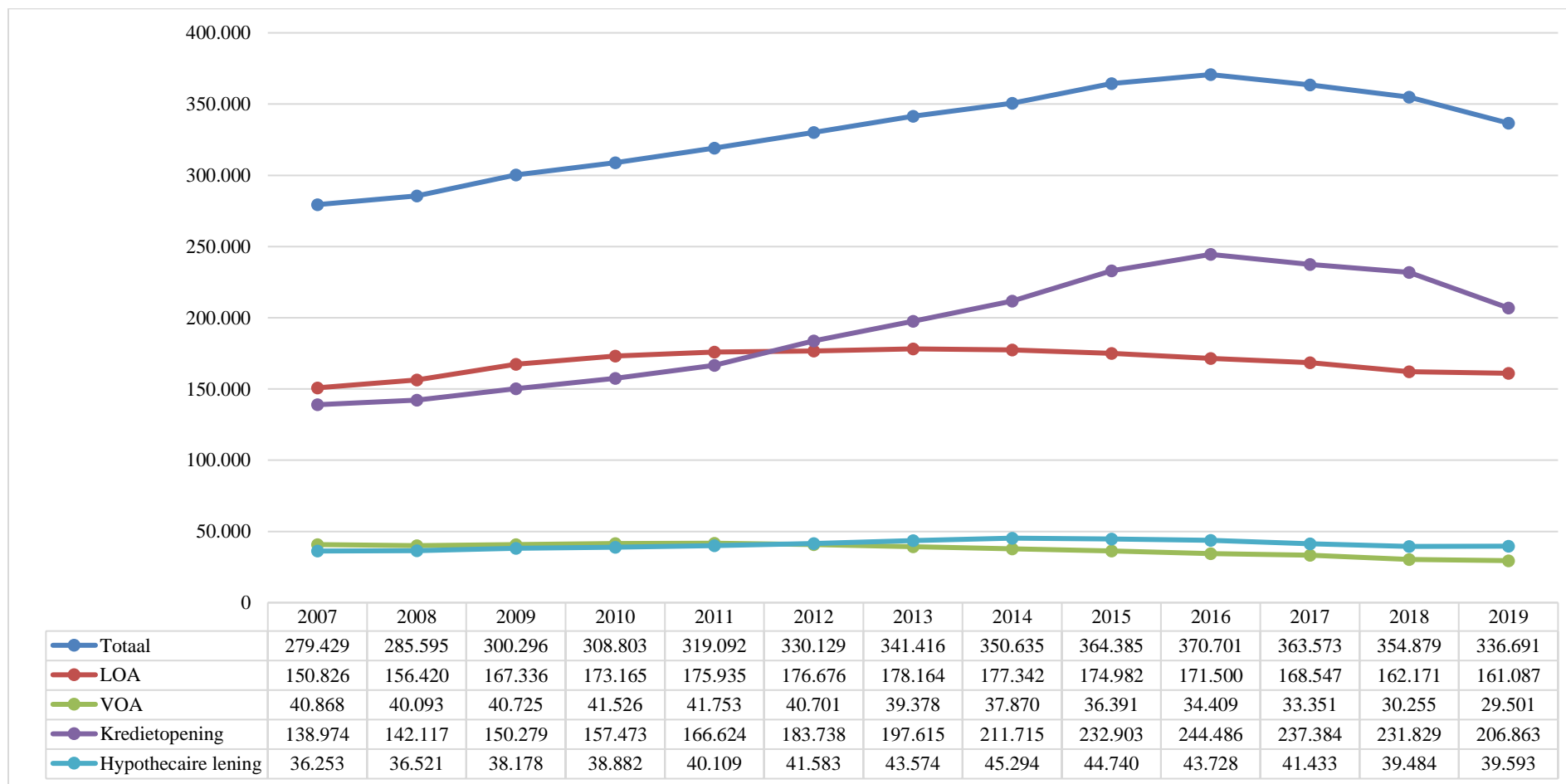
¹ Centrale voor Kredieten aan Particulieren, 2020, *Statistieken Centrale voor Kredieten aan Particulieren - 2019*, NBB, Brussel

Deze eerste indicator laat dus toe om een algemeen beeld van de omvang van het fenomeen van de overmatige schuldenlast te vormen, maar volstaat echter niet. Een indicator op zich - hoe goed die ook mag zijn - geeft immers geen exact beeld van het aantal huishoudens met overmatige schuldenlast. Alleen de richtingen waarin onze indicatoren zich bewegen (evoluties in de tijd en vergelijkingen tussen gewesten) zijn voor ons van betekenis en laten toe om trends op het vlak van overmatige schuldenlast te evalueren.

Uit **Figuur 1** hierna blijkt dat het totale aantal achterstallige kredietnemers tussen 2007 en 2016 is toegenomen, van 279.429 in 2007 tot 370.701 in 2016. 2019 is het derde jaar op rij in de bestudeerde periode dat deze indicator daalt. Het aantal achterstallige kredietnemers daalde met meer dan 7000 personen tussen 2016 en 2017 (-1,9 %), met meer dan 8600 personen tussen 2017 en 2018 (-2,4 %) en met meer dan 18.100 personen tussen 2018 en 2019 (-5,1 %). Gedurende deze drie jaren samen stellen we een daling van deze indicator met 9,4 % vast.

Figuur 1. Evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers geregistreerd in de CKP tussen 2007 en 2019, per soort overeenkomst

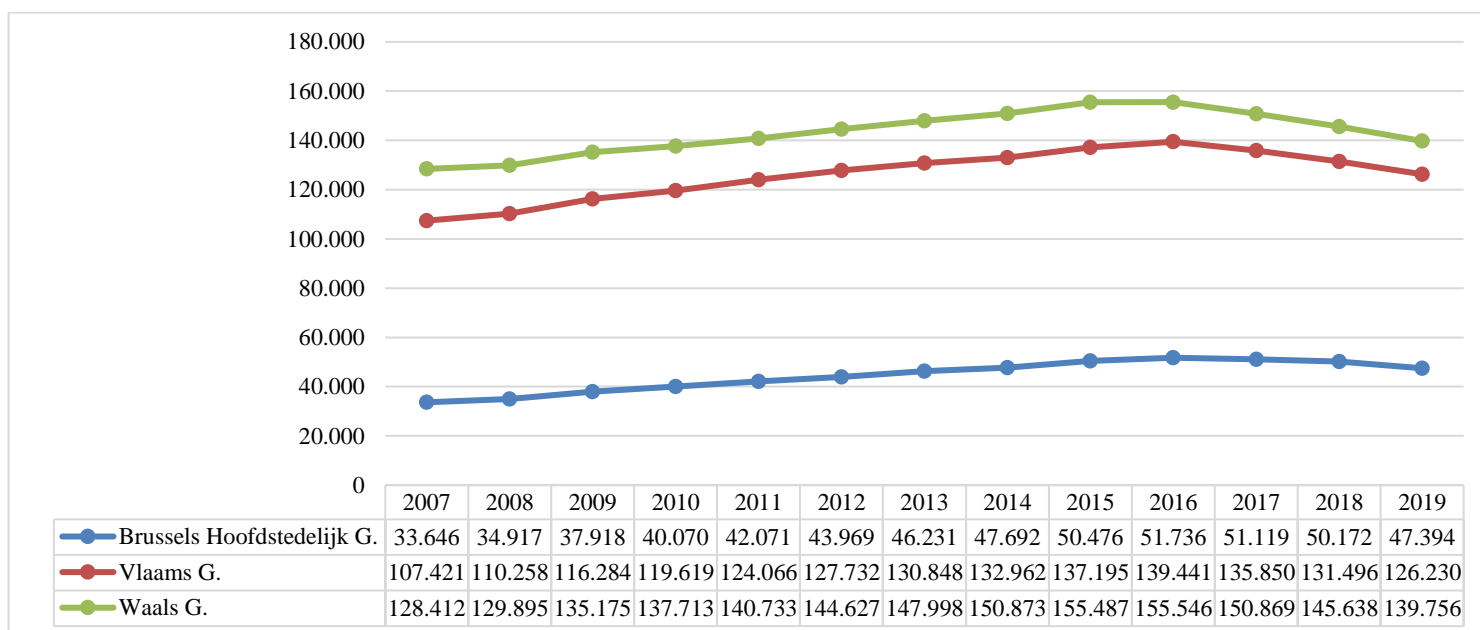

Bron: CKP

Uit onderzoek van de evolutie van het aantal wanbetalers per type overeenkomst blijkt dat hun aantal voor elke kredietcategorie daalde. Hoewel dit al het geval was sinds 2015 voor leningen en verkopen op afbetaling en voor hypothecaire leningen, is het belangrijk om de aandacht te vestigen op de daling van het aantal wanbetalers voor kredietopeningen voor het derde jaar op rij. Het aantal van die laatste categorie daalde met bijna 11% in vergelijking met 2018. Het is bemoedigend om vast te stellen dat het aantal wanbetalers voor dit type overeenkomst afneemt.

Figuur 2 geeft de evolutie van het aantal wanbetalers per gewest weer. We stellen vast dat het aantal achterstallige kredietnemers in elk gewest voor het derde jaar op rij daalde.

Figuur 2. Evolutie van het aantal achterstallige kredietnemers geregistreerd in de CKP tussen 2007 en 2019, per gewest

Bron: CKP

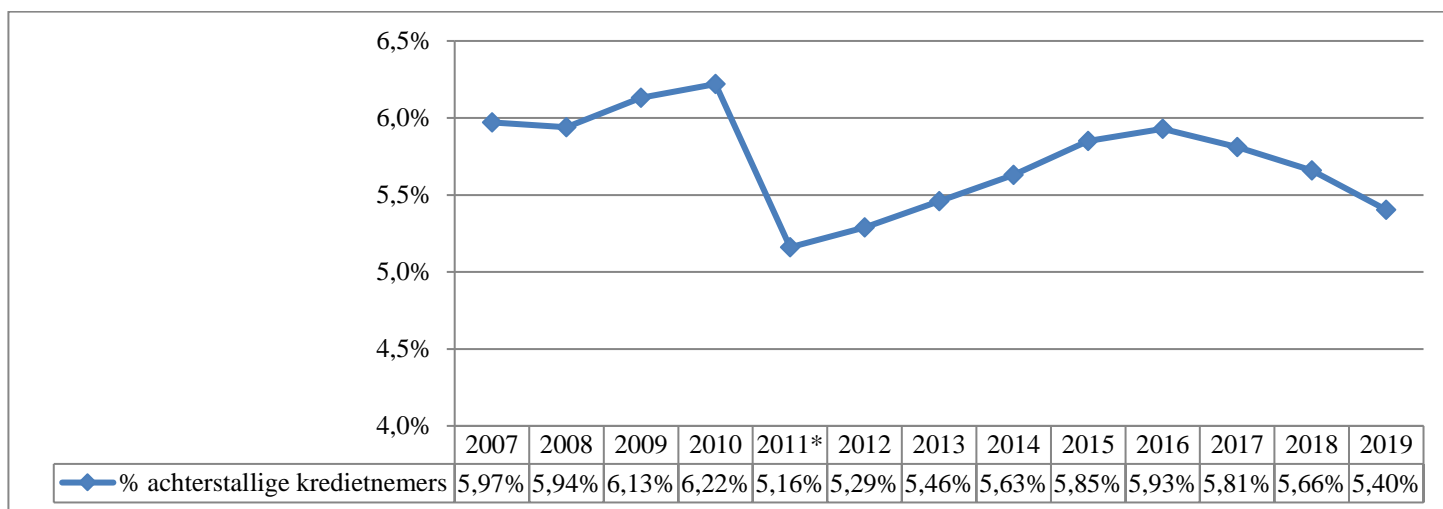
2. Daling van het percentage achterstallige kredietnemers

Hoewel de daling van het aantal achterstallige kredietnemers de afgelopen jaren bemoedigend is, beïnvloeden demografische schommelingen de variabiliteit van zo'n indicator sterk. De verhouding tussen het aantal achterstallige kredietnemers en het totale aantal kredietnemers is dan ook een indicator die iets aan de analyse kan toevoegen door een relatieve meting van het aantal gevallen van wanbetalingen bij kredietnemers.

We hebben twee dimensies gekozen om het percentage achterstallige kredietnemers te benaderen: evolutie in de tijd en per provincie.

Eerst buigen we ons over de evolutie van het percentage achterstallige kredietnemers in de tijd, weergegeven in **Figuur 3**.

Figuur 3. Evolutie van het percentage achterstallige kredietnemers tussen 2007 en 2019

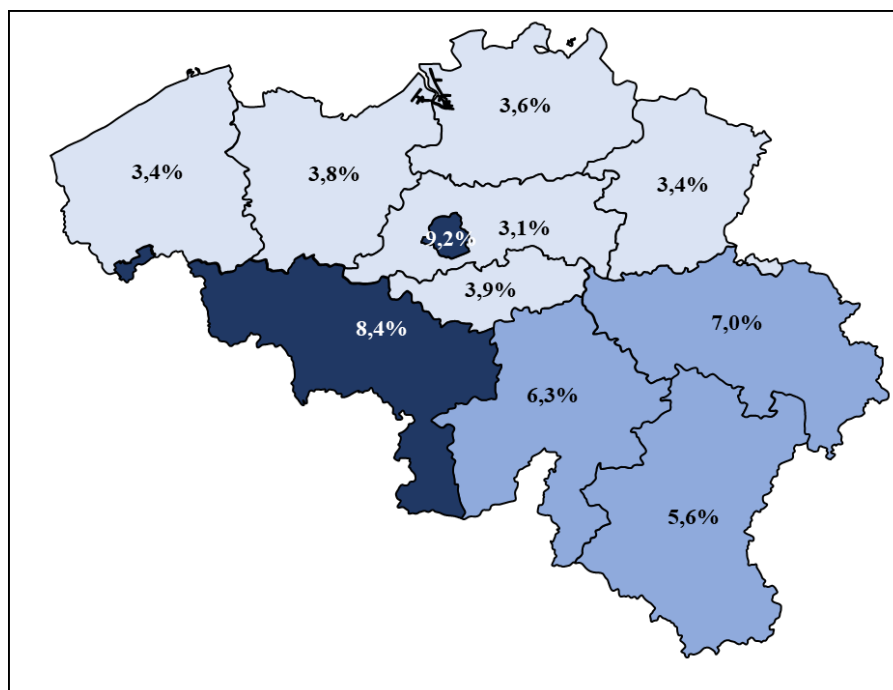

Bron: CKP

We zien een gestage evolutie van het percentage achterstallige kredietnemers tussen 2011² en 2016, van 5,16 % naar 5,93 %. De ontwikkelingen in de afgelopen drie jaar zijn in dat opzicht dan ook vrij bemoedigend, aangezien het percentage achterstallige kredietnemers is gedaald van 5,93 % in 2016 naar 5,40 % in 2019. Dit bevestigt de positieve vaststelling uiteengezet in punt 1.

Ondanks deze bemoedigende ontwikkelingen, wijzen we op de grote geografische verschillen wat het gevaar voor wanbetalingen betreft. **Figuur 4** geeft de situatie in de verschillende provincies weer.

Figuur 4. Percentage achterstallige kredietnemers per provincie - situatie eind 2019, alle soorten overeenkomsten samen

Bron: CKP

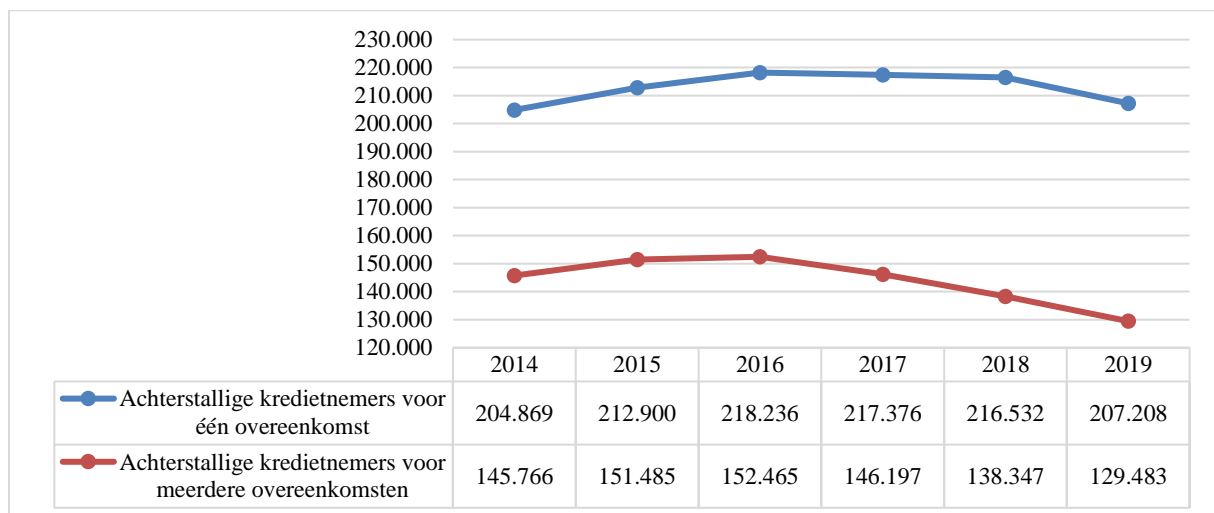
² We herinneren eraan dat de vastgestelde forse daling tussen eind 2010 en eind 2011 kan worden verklaard door de toename van het aantal geregistreerde kredietnemers in de Centrale naar aanleiding van de verplichting om kredietopeningen gelinkt aan zichtrekeningen te registreren.

Terwijl in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bijna een op de tien kredietnemers een betalingsachterstand voor één kredietovereenkomst heeft, ligt die verhouding bijna driemaal lager in de provincies Vlaams-Brabant, Limburg en West-Vlaanderen. Het risico op overmatige schuldenlast is dus heel ongelijk over het grondgebied verdeeld.

3. Daling van het aantal kredietnemers met meer dan één betalingsachterstand

Het aantal kredietnemers met meer dan één betalingsachterstand evolueert eveneens gunstig, zoals blijkt uit **Figuur 5**. Het aantal achterstallige kredietnemers voor meerdere kredietovereenkomsten blijkt immers sneller gedaald te zijn dan het aantal achterstallige kredietnemers voor één enkele overeenkomst. Deze ontwikkeling is heel positief, aangezien kredietnemers met meer dan één betalingsachterstand het meeste risico op overmatige schuldenlast lopen.

Figuur 5. Evolutie van het aantal kredietnemers met meer dan één betalingsachterstand tussen 2014 en 2019

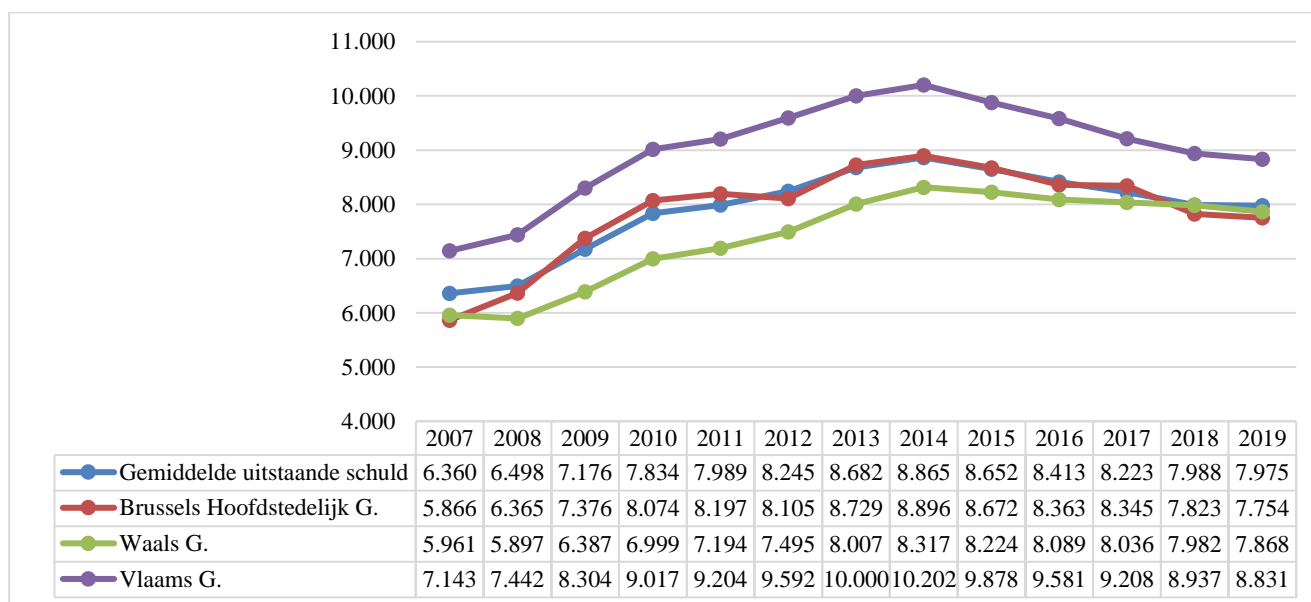

Bron: CKP

4. Daling van de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer

De gemiddelde uitstaande schuld komt overeen met het totaal van de opeisbare sommen gedeeld door het aantal achterstallige kredietnemers. In **Figuur 6** zien we sinds 2014 een continue daling van de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer. 2019 sluit dus aan bij die dalende trend, die eens te meer getuigt van de positieve ontwikkeling van de situatie. Zo is de gemiddelde uitstaande schuld gedaald van 8865 euro in 2014 naar 7975 euro in 2019. Dit niveau ligt lichtjes lager dan het niveau dat we in 2011 zagen. De gemiddelde uitstaande schuld is in alle gewesten gedaald.

Figuur 6. Evolutie van de gemiddelde uitstaande schuld per achterstallige kredietnemer tussen 2007 en 2019 per gewest

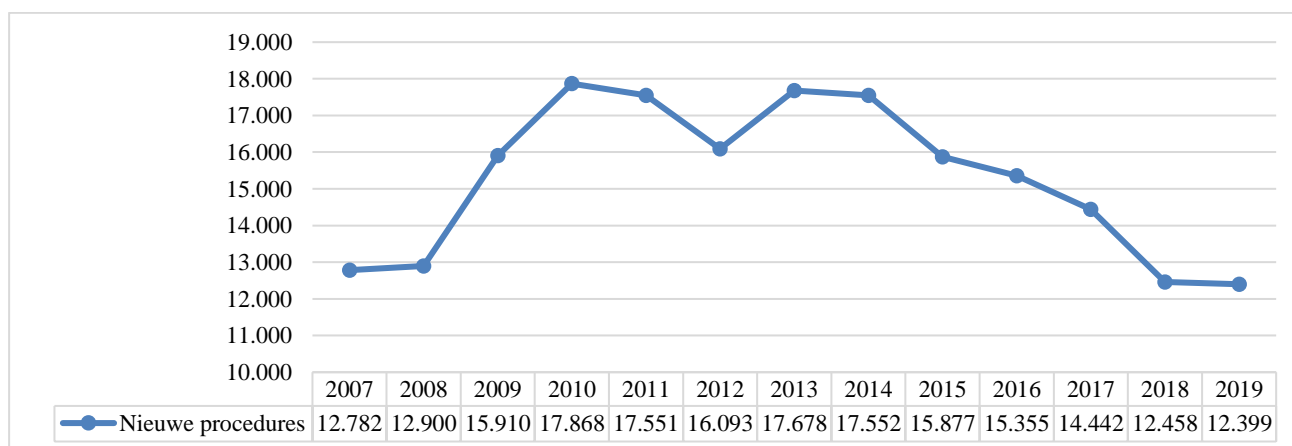

Bron: CKP

5. Daling van het aantal nieuwe procedures voor CSR

Figuur 7 illustreert de ontwikkeling van het aantal nieuwe procedures voor CSR sinds 2007. We stellen vast dat hun aantal sinds 1999 toeneemt. Het aantal nieuwe procedures steeg van 12.900 in 2008 naar 17.868 in 2010. Sinds 2014 zien we een kentering in die tendens en daalt het aantal nieuwe procedures gestaag. Dit was ook in 2019 het geval (12.399 nieuwe procedures).

Figuur 7. Evolutie van het aantal nieuwe CSR-procedures per jaar tussen 2007 en 2019

Bron: CKP

Het colloquium van het Observatorium in 2018 ging over het 20-jarige bestaan van de wet betreffende de collectieve schuldenregeling. Op dit colloquium werden verschillende hypotheses geformuleerd om deze tendensen te verklaren. We verwijzen de lezer naar de handelingen van het colloquium.³

³ Die handelingen kunt u terugvinden op de website van het Observatorium (www.observatoire-credit.be, onder de tab 'Onze colloquia' of via de volgende link: http://www.observatoire-credit.be/images/stories/docs/colloques/colloque_2018/NL/handelingen_van_het_colloquium_2018.pdf